

MICHAŁ BIDA
USA

STUDIUM POLSKIEJ HISTORII, KULTURY I EKONOMIKI W CHICAGO

Na terenie wielkiego miasta Chicago, a szczególnie wśród milionowej rzeszy Polaków zamieszkujących metropolię chicagowską, już od dawna odczuwano brak wolnej polskiej wyższej szkoły, w której świadoma i patriotycznie nastawiona młodzież, jak również i osoby w starszym wieku mogłyby uczyć się przedmiotów ojczyстых, a mianowicie: historii Polski, kultury i literatury polskiej, języka polskiego, filozofii itp.

Kierując się troską o upowszechnienie znajomości tych dziedzin, jeszcze w latach 1975-1976 prowadziłem w tej sprawie korespondencję z ówczesnym sekretarzem generalnym Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie (PUNO), prof. dr. Jerzym A. Gawendą (obecnie rektorem PUNO w Londynie), w sprawie zorganizowania filii tej uczelni w Chicago. W trakcie wymiany korespondencyjnej prof. Gawenda zaproponował, żeby w Chicago powołać do życia studium historii i kultury polskiej.

Uwzględniając tę sugestię niezwłocznie przystąpiłem do organizowania Studium Historii i Kultury Polskiej, poprosiwszy do współpracy dr. Jana Morelowskiego i płk. dypl. Piotra Harcaja. Niełatwo było stworzyć instytucję naukowo-dydaktyczną w społeczności, która w większości na pierwszym miejscu stawia nie naukę, lecz sprawy materialne.

Prace przygotowawcze trwały ponad pół roku i ważną rolę odegrały w nich artykuły prasowe publikowane przez organizatorów¹. Pomogły one przezwyciężyć inercję i wątpliwości. 8 I 1978 r. odbyło się w domu oo. jezuitów, przy 65 W. Belmont Ave w Chicago, zebranie informacyjno-organizacyjne, zapowiedziane przez komunikat prasowy. Wzięło w nim udział w sumie 14 osób, w tym organizatorzy: prof. dr. Michał Bida, płk. dypl. Piotr Harcaj i dr. Jan Morelowski. Przybyło także 7 młodych osób z najnowszej emigracji. Po referacie informacyjnym M. Bida i dyskusji zapadła decyzja otwarcia w Chicago Studium Historii i Kultury Polskiej jako oddziału PUNO. Rozpoczęcie wykładów zaplanowano na dzień 28 I 1978 r. Poprzedził je komunikat informujący o otwarciu Stu-

¹ Por. M. Bida. *Pomóżmy rozbudować Polski Uniwersytet na Obczyźnie*. „Dziennik Związkowy” 23-24 XII 1977.

dium i jego programie². Obejmował on następujące przedmioty: historia Polski średniowiecznej i nowożytnej, filozofia, filologia polska, muzykologia, kultura materialna i duchowa Polski, historia sztuki i teatrologia. Komunikat informował, że Studium przygotowuje do stopni naukowych PUNO: bakalaureatu, magisterium i doktoratu z filozofii. Przewidziano status studenta rzeczywistego, którym mogła być osoba posiadająca maturę liceum humanistycznego, oraz wolnego słuchacza. Osoby posiadające świadectwo dojrzałości innego typu mogły być przyjmowane pod warunkiem uzupełnienia braków.

Pierwszy wykład odbył się w przewidzianym terminie i zgromadził 23 studentów i słuchaczy. Wygłosił go mgr Zygmunt Wygocki, a temat brzmiał: „Sprawy polskie w przededniu I wojny światowej”. Był to początek regularnej już odtąd działalności studium w tym semestrze. Do 10 VI dwa razy w miesiącu odbywały się pięciogodzinne wykłady. Egzamin y pisemne i ustne odbyło pomyślnie 13 studentów, a 7 słuchaczy otrzymało świadectwa wysłuchania wykładów. Do 7 VI 1980 r. odbyło się pięć semestrów, w czasie których prowadzono także seminaria, a studenci pisali prace seminaryjne.

Już w październiku 1979 r. instytucja nasza została prawnie zarejestrowana w stanie Illinois jako Studium Polskiej Historii, Kultury i Ekonomiki. Podstawę dla tej nazwy stanowi fakt, że posiada ona sekcję humanistyczną i ekonomiczną. Dotychczasowy dorobek naukowy naszego Studium przedstawia się następująco: 2 studentów uzyskało stopień bakałarza filozofii, 3 studentów otrzymało ten sam stopień w dziedzinie nauk ekonomicznych, 1 magister otrzymał doktorat z zakresu historii, 7 magistrów pisze rozprawy doktorskie i 7 studentów przygotowuje prace magisterskie. Oprócz tego 27 studentów studiuje na sekcji humanistycznej, a 7 na ekonomicznej. Liczby te wyglądają bardzo skromnie, ale biorąc pod uwagę warunki, w jakich żyje najnowsza emigracja zarobkowa, a zwłaszcza presje utylitaryzmu i hedonizmu, liczba ta stanowi dobry znak.

A oto skład osobowy kierownictwa i wykładowców: dyrektor Studium — prof. dr Michał Bida: administracja — Jerry Phillips, Bolesław Rogowski i Jan Jaworski.

Wykładowcy: prof. dr M. Bida — historia powszechna, średniowieczna polska i nauki ekonomiczne; prof. dr Frank Mocha — filologia polska i słowiańska; ks. dr Hubert Kostrzański — historia filozofii; s. dr Janina Kras — literatura polska; mgr Maria Renata Białkowska — muzykologia; mgr Maria Burtan — historia nowożytna polska; mgr Janina Ściesko — historia sztuki i teatrologia; dr Józef de Virion — nauka prawa.

² „Dziennik Związkowy” 21 I 1978.

W 1979 r. rozpoczęliśmy starania, których celem było zorganizowanie Towarzystwa Przyjaciół PUNO. Zostały one uwieńczone powodzeniem dzięki energii Bolesława Rogowskiego, studenta Studium i znanego aktora sceny polskiej w Chicago. Towarzystwo zostało zarejestrowane i ma prawo zbierać fundusze na działalność naukowo-dydaktyczną PUNO oraz reklamować tę instytucję.

Dotychczas Studium pracuje w trudnych warunkach. Brakuje własnego lokalu dla wykładów, własnej biblioteki, a niekiedy podręczników i odpowiedniej literatury. W amerykańskich bibliotekach brakuje bowiem książek dotyczących zagadnień polskich. Studium nie otrzymuje od nikogo żadnych subwencji i istnieje wyłącznie dzięki skromnym opłatom studentów. Jako miejsce wykładów służą pomieszczenia w Copernicus Center, którego lokal należy do zarządu miasta Chicago i przeznaczony jest dla emerytów. Kierownikiem Centrum jest poeta polski Marek Gordon i Studium korzysta bezpłatnie z jego pomieszczeń.

W 1978 r. gościem naszej instytucji był doc. dr hab. Czesław Bloch z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a w roku następnym rektor tej znanej uczelni, ks. prof. dr hab. Mieczysław Krapiec, którego wizyta należy do naszych miłych i cennych wspomnień.

Jest rzeczą oczywistą, że rozmiary i działalność Studium przedstawiają się mniej niż skromnie. Ale są pięknym przykładem patriotyzmu, entuzjazmu, ofiarności i umiłowania kultury ojczystej, które nie powinny być zapomniane. Na emigracji zawsze toczy się walka o zachowanie — przez te pokolenia Polaków, które znalazły się na obczyźnie — intelektualnej i emocjonalnej więzi z bogatym polskim dziedzictwem narodowym. I jeśli choć niewielka ich grupa skorzysta z możliwości, jakie stwarza Studium, spełnią się nadzieje tych, którzy je powołali do życia.

DEPARTMENT OF POLISH HISTORY, CULTURE AND ECONOMICS
IN CHICAGO

Summary

The author presents the circumstances of founding the Department in October 1979 as a branch of the Polish University in Exile.